

testamentum adducunt Gregoriae Mariae, (1) anni 1559, in quo Apparitio asseritur. Mexicane fuit scriptum hoc testamentum, atque ejus hispana transumpta circumferbantur, juxta Alcoser. (2)

Propter antiquitatem, et propter assertionem Guadalupensis Apparitionis maxime intersunt haec documenta; et etiam eo quod nisi vera de Apparitione dixissent, quae in ipsis relinquebantur ad cultum B. M. V. de Guadalupe fovendum, nullatenus fuissent admissa ab Ordinario Ecclesiastico.

Quidam credunt non duo haec testamenta esse, sed unum et idem; verumtamen gravi fundamento probatur esse duo, ut videbitur in 3.^a Parte hujus dissertationis.

(Videatur Explanatio et Comprobatio historica argumentorum 9 et 10; quae desumuntur ex cultu continuo B. M. V. de Guadalupe, et ex approbatione Episcoporum, tam respectu ipsius cultus, quam etiam respectu veritatis Apparitionis, in 3.^a Parte hujus Dissertationis.)

ARGUMENTUM TERTIUM.

Veritas Apparitionis Guadalupensis probatur ex mappis, et picturis, et piis dramatibus, quibus illa ante oculos ponebatur, et narrabatur.

Anno 1666 (3) typis editum fuit opus Presbyteri Ludovici Becerra Tanco, cui titulus "La felicidad de México, origen milagroso del Santuario de N. Señora de Guadalupe," etc. In eo autem opere (4) asserit praedictus auctor se ipsum apud D. Ferdinandum de Alva, virum antiquitatum nostrarum peritissimum, mappam vi-

(1) In ea editione concionum D. Joseph Uribe, quae facta fuit anno 1821, legitur *Gregoria Morales*; at videtur esse errorem typographiae

(2) Ibid.

(3) Beristain, Biblioteca, art. Becerra D. Luis.

(4) Ubi traditionem Apparitionis probat (Pruébase la tradicion).

disse *insignis antiquitatis* (un mapa de insigne antigüedad), in quo repraesentabatur miraculosa Apparitio B. M. V., ejusque Imago de Guadalupe; ait: "Estaba figurada la milagrosa Aparicion de Nuestra Señora y su bendita Imágen de Guadalupe." Quae fuerit mappae antiquitas, non determinat auctor; verum illam dicit insignem.

Laurentius Axtlatzontli mappam ipse depinxit in quo Apparitionem Sanctissimae Mariae Virginis de Guadalupe descripsit, juxta illud quod ab ipso Joanne Didaco didicerat. Ita sibi asseruisse praedictum Axtlatzontli, affirmavit interposito jurejurando ejus filia Joanna a Conceptione, quae juridice interrogata anno 1666, cum esset aetatis 85 annorum, juramento interposito de iis testata fuit. Mappa a quibusdam furibus ablata fuit. (1)

Mappam aliam apud se habuisse testatur Boturini (2) in qua depicta erat ipsa Imago B. M. V. de Guadalupe, atque etiam primum ejus templum.

Quot autem extiterint mappae, quibus, sive ipsa Apparitio B. M. V. sive alia cum Apparitione connexa, fuerint depicta, definiri non potest, cum certum sit plura antiquissima ad historiam nostram pertinentia interisse variis de causis, quae mox explicabuntur cum de scriptoribus tractetur. Quae autem mappae sunt memoratae, fidem faciunt de Apparitionis Guadalupensis memoria ab antiquissimis temporibus servata.

Quae autem his historicis documentis fides est habenda? Magna quidem, uti probat P. Florencia, (3) qui refert quam fuerint veridica, etiam ante Evangelium in his partibus praedicatum, quanta etiam posteriori tempore fides ipsis haberetur etiam in juridicis disquisitionibus, unde apparet quam valida ministrent argumenta ad his-

(1) Florencia, Estrella del Norte de México, cap. XIII, § 1, núm. 110

(2) Catálogo del Museo indiano. § 31, núm. 2.

(3) Estrella del Norte de México, cap. XV, núm. 193.

torica facta stabilienda, quae ad pietatem pertinent: ait P. Florencia: "Estos (mapas) eran entre los naturales de tanta autoridad, como los procesos autorizados y signados de nuestros escribanos hasta el dia de hoy tienen mucho valimiento en los juzgados no solo cuando litigan (los indios) entre si, sino cuando contestan con los españoles:" et ait: "Hoy se (les) debe dar el mismo crédito (id est, como á los procesos autorizados y signados de escribano) en lo que queda en la esfera de la historia." (1)

Ita a peritissimis viris veracitas mexicanorum in scribenda historia cognita est, ut non modo maxime habeant antiqua historica illorum documenta, verum etiam, quod ad rem attinet, Laurentius Boturini, antiquitatum nostrarum peritissimus, cum Historiam B. M. V. de Guadalupe scribere incepisset, primum ejus fundamentum desumpsit, ut ipse asserit, "*Ab Elegancia et Fide Historiae Indicae*:" quae historia in quatuor constabat, scilicet, in canticis, in hieroglyphicis et figuris, etc. (ecce mappas,) in manuscriptis, et in funibus. (2)

De quibusdam antiquis picturis modo dicendum erit. Asserit ergo Boturini (3) apud se habuisse quamdam picturam, quae Joannem Didacum repraesentabat flexis genibus, et versus Tepeyacatl aspiciens (ubi illi B. M. V. apparuit), atque ad latus habens puteum (ad quem tandem die 12 Decembris ipsa piissima Virgo illi se videntem obtulit) Hanc picturam in Tlaxcallan invenit praedictus Boturini: Fortasse haec pictura illa est, quam in Tlaxcallan e Tepeyaquensi Templo duxit quidam Sacerdos, juxta D. Cayetanum Cabrera. (4) Atque ut no-

(1) Florencia, loc. cit.

(2) Catálogo del Museo Indiano, § 36, núm. 14.

(3) Catálogo del Museo indiano, § 36, núm. 11.

(4) Escudo de Armas de México, lib. 3, cap. XV, núm. 680.

tare facile est, si haec pictura, ad Tepeyacatl permanens, argumentum fuit approbatae Apparitionis ab Ordinariis Ecclesiasticis Mexicanis, ad Tlaxcallan translata, eandem ostendit approbationem ex parte Ordinariorum Angelopolitanorum.

Alia extitit pictura in Tepeyaquensi Templo: in ea solemnibus prima processio repraesentabatur, qua Rmus Zumarraga Sanctam Imaginem de Guadalupe ex urbe Mexici ad primum Tepeyaquense Templum deduxit, comitante Rmo. Episcopo Fuenleal, etc; atque etiam repraesentabatur miraculum resurrectionis cujusdam indi, qui casu tunc mortuus fuit (quoniam etiam militari belli simulatione illa translatio fuit celebrata), et coram B. M. V. de Guadalupe positus, et Deipara exorata, in vitam rediit. (1) Inscriptio hispana huic picturae appositae erat, et etiam inscriptio mexicana, quae juxta Veitia, ut ipse Muñoz fatetur, (2) antiquior erat. Et etiamsi infra picturam esset scriptum; "A devocion de Diego de la Concepcion y de Joseph Ferrer año de 1653," hoc ut recentius positum habetur: atque Carrillo y Pérez Picturam factam fuisse credit ante annum. 1622. (3)

Alia adhuc extitit in Tepeyaquensi templo pictura, processionem poenitentium repraesentans, quae non alia erit nisi illa, qua anno 1576 ad ipsum Templum, B.

(1) V. Carrillo y Pérez, Pensil Americano, etc. Disert sobre la Historia Guadalupeña, núm. 104. —Cabrera Quintero, Escudo de Armas de México, lib. 3, cap. XVII, núm. 701, et sequentibus.—Guridi Alcoser, Apología de la Aparicion, etc., cap. XV, § I, ubi de instrumentis. Ii auctores de hac pictura quasi adhuc suo tempore existente testimonium praebent.—Tornel, La Aparicion, etc., tom. I, cap. IX, núm. 141.

(2) Memoria sobre las Apariciones y culto de N. Señora de Guadalupe, núm. 21.

(3) Ubi supra.

M. V. de Guadalupe pro pestis cessatione deprecatur, iverunt plurimi fideles. (1)

Nullatenus dubitandum, quod si Apparitio B. M. V. de Guadalupe vera non esset, hujusmodi picturas non habitas fuisse, cum jam in primo Concilio Mexicano testimonium habeatur de Pastorum sollicitudine in tollendo depictas historias, quae verae non essent, et imagines apocryphas. (2)

De alia pictura, in Tepeyaquensi templo adhuc suo tempore existente, notitiam dat P. Florencia: (3) in ea miraculum repraesentabatur, quo Deipara sub advocatone de Guadalupe invocata, incolumem servavit juvenem quemdam, qui ab equo raptatus fuit pene per spatium dimidia leuca. Hoc miraculum refertur etiam in Narratione mexicana Apparitionis, quam typis edidit D. Ludovicus Laso de la Vega anno 1649, (4) ubi post historiam Apparitionum, miracula narrat. Haec autem pars, ubi miracula narrantur, scribi finita est anno 1622, id est, ut in ipsa, ad finem, constant, 74 annis post mortem Joannis Didaci, quae accidit anno 1548; unde conjici potest, quae fuerit picturae hujus antiquitas.

(1) Cabrera Quintero, Escudo de Armas de México, lib. 3, cap. XVII, núm. 702.—Hic auctor de hac pictura quasi adhuc suo tempore existente testimonium praebet.—Carrillo y Pérez, Pensil Americano, etc. Disertacion sobre la Historia Guadalupeana, núm. 104.—Guridi Alcoser, Apología de la Aparicion, cap. XV, § 1 ubi de instrumentis.

(2) Ita Concilium decrevit, cap. XXXIV. "Mandamos á los nuestros Visitadores, que en las Iglesias, y lugares píos, que visitaren, vean, y examinen bien las Historias, é Imágenes, que están pintadas hasta aquí, y las que hallaren apócrifas, las hagan quitar."

(3) La Estrella del Norte de México, cap. 19, núm. 232 et 233.

(4) Extat haec Narratio in Bibliotheca publica Guadalaxarensi.

Non de omnibus picturis notitiam dare erit possibile. Generaliter dicendum depictas Apparitionum repraesentationes quam plurimum inter nos, et abundavisse, et abundare, sive in Templis, sive in fidelium domibus: quis illas numerare posset? Hae magnam vim habent ad probandam Apparitionum Guadalupensium veritatem, tum quia ab omnibus, etiam a sapientissimis viris, constanter admissam ostendunt, tum etiam eo quod assensum et auctoritatem Mexicanorum Episcoporum in ejusdem veritatis confirmationem demonstrant; scientibus enim Episcopis, et consentientibus, Apparitiones depictae a fidelibus asservantur, atque etiam in templis publice et perpetuo cunctorum oculis; et venerationi propositae conspiciuntur.

Pia dramata quibus res sacrae coram astantium multitudine repraesentantur, olim in usu fuere apud nos magna intuentium aedificatione; qui usus etiam his temporibus nondum penitus obsolevit. In illis etiam B. M. V. de Guadalupe Apparitiones fuisse enarratas, atque ante oculos propositas prorsus indubium est; unde magni roboris argumentum ad Apparitionum veritatem ostendam exurgit, quoniam nullo contradicente, et quam plurimis, etiam viris sapientibus, videntibus, et scientibus Pastoribus, Apparitiones in illis fuerunt enarratae, et repraesentatae.

De aliquibus piis dramatibus Apparitiones repraesentantibus mentio fiet; quoniam de his non ita ut oporteret curarunt auctores.

Anno 1634, cum cessante urbis Mexici inundatione, inde ad Tepeyacatl Sacra Imago B. M. V. de Guadalupe solemmissima processione translata fuit, inter alia, quae ad augendam solemnitatem contulerunt, pia dramata (colloquios) recensentur, quibus publice in ipsa urbe historia Apparitionis fuit enarrata, et repraesentata, uti asserunt,

Cabrera Quintero, (1) Carrillo y Pérez, (2) et Muñoz. (3) Processioni adfuere Mexicanus Archipraesul, et Clerus saecularis et regularis, et civiles Magistratus, et populus innumerabilis; unde planum est nullatenus pia illa dramata fuisse permissa nisi vera narrassent.

Juxta Beristain (4) etiam recitatio et repraesentatio in laudem B. M. V. de Guadalupe in Tepeyacatl habita fuit cum solemniter in novo templo collocata fuit Imago Guadalupensis die 2 Februarii anni 1667. Hoc factum esse censendum est cum perfectum fuit templum, quod in summitate Tepeyacatl aedificatum fuit sub Archipraesule Mexicano Rmo. D. Fr. Marco Ramirez, ut dicitur cum de cultu tractetur. Quod autem fuit tunc recitatum et repraesentatum drama, etiam fuit typis editum, uti asserit Beristain. (5)

In civitate cui nomen Queretaro, anno 1680 solemniter processione e parochiali Ecclesia in magnificum Templum Guadalupense jam perfectum, delatum fuit Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, et etiam Imago B. M. V. de Guadalupe. Processioni adfuere, universus Clerus saecularis et regularis, et fratres tertii ordinis Sancti Francisci, et omnes confraternitates, et civiles Magistratus, et populus innumerus. Sistente autem processione, in monte artificiali in platea civitatis praeparato, tot spectabilium virorum oculis, et universo populo aspiciente, repraesentata fuit Apparitio B. M. V. pio neophyto Joanni Didaco. (6) Quis crederet alia nisi vera in illo casu potuisse omnium oculis proponi?

(1) Escudo de Armas de Mexico. lib. 3., cap. 18, núm. 715 et seq.

(2) Pensil Americano, etc., cap. 4, § 4, núm. 47 et seq.

(3) Memoria sobre la Aparicion y el culto de N. Señora de Guadalupe de Mexico, núm. 24. Dramata illius temporis ibi memorantur.

(4) Bibliot. art. Medina Solis D. Antonio.

(5) Ibid.

(6) V. Sigüenza, Las Glorias de Querétaro, cap. 4 et 5.

Constat praeter relata, typis edita esse eadem de re, vel manuscripta alia pia dramata. Presbyter D. Joseph Antonius Perez Fuente de Apparitione drama scripsit mexicanis versibus, initio saeculi XVIII. (1)

Fr. Rochus Velujo de eadem re aliud drama scripsit. ¿Quo tempore? non exprimit bibliographus. (2)

Aliud drama composuit D. Joseph Beltran, probabiliter vel desinente proximo saeculo, vel initio hujus saeculi. Hoc drama fuit typis editum. (3)

Nihil dubium quod praedicta dramata repraesentabantur, quoniam eo fine elaborabantur Repraesentationes illorum, nullo contradicente, veritatem Apparitionum ab omnibus admissam demonstrant. Pastorum assensus plane constat, quoniam etiam typis edi de ea re dramata sua licentia approbarunt. Atque idem probant etiam dramata quae permanserunt manuscripta, eo quod nisi vera narrassent, prohibita fuissent; cum illis temporibus in his omnibus auctoritati Pastorum obtemperabatur omnimode.

Quot autem vicibus Apparitiones B. M. V. de Guadalupe sint repraesentatae definiri non potest.

ARGUMENTUM QUARTUM.

Ex Annalibus publicorum eventuum, in quibus de Guadalupensi Apparitione mentio habetur, ipsa Apparitio probatur.

In bibliotheca Mexicanae Universitatis Annales servabantur tlaxcallenses, quibus hoc mexicanum antescriptum: *Ixtlamatque tlaxcalteca, id est, Sapientes vel Pruden-*

(1) Beristain, Bibliot. art. Fuente D. José Antonio Pérez-Boturini, Catalogo del Museo Indiano, § XXIV, núm. 5 et § XXXV, núm. 8.

(2) Beristain, Bibliot. art. Velujo Fr. Roque.

(3) Beristain, Bibliot. art. Beltran D. Jose.